

Lugupeetud kuulajad!

Eesti ühiskonnas Rootsis on palju organisatsioone ja terve rida aktiivseid ühiskondlikke tegelasi. Kõik on nad isemoodi tähtsad ja teevad kogu eestlaskonnale tähtsat tööd. Mõned panevad, nagu öeldakse, kõik suure kella külge. Teised tegutsevad vaikselt. Lihtnimene ei saagi alati aru, kes on kes ja teeb mida. Ei teadnud ka meie senini täpselt, ehkki nimed olid tuntud. Aga just lähiraadiotegevus andis meile teatud õpetust. Me oleme näiteks pöördunud rootsi ametiasutuste juurde toetuspalvetega. Igale pool vastatakse, et me küll ei saa teid aidata, aga pöörduge Marga poole. Temal on kontakte ja ta saab teid aidata. Ei öelda, et pöörduge Eesti Komitee poole - ei, rääkige Margaga!

Niisiis, teretulemast stuudiosse, Heinrich Mark!

Mark: Täna lahke vastuvõtu eest! ja ma soovin eesti lähiraadio tegevusele parimat kordaminekut ja palju edu!

Rootsi võimud ja ametiasutused peavad Sind autoriteediks eesti küsimustes. Ausalt öeldes - kes Sa oled ja mis ametit Sa pead?

Mark: Olen Eesti Komitee esimees ja tööjuhataja arhiivitöölis-tele, kes on antud Eesti Komitee kaudu ka teiste eesti organisatsioonide ja asutuste juurde. Olen kaasas ka paljudes teistes eesti ja balti organisatsioonides, nagu Eesti Rahvusnõukogus, Liberaaldemokraatlikus Koondises, Balti Komitees ja Sisserännu-ameti nn. väikeses nõuandvas grupis, kus esindan Eesti Komiteed, REE-d, Läti Abistamiskomiteed, Läti Kesknõukogu, Poola Pagulaste Nõukogu ja Ungari Uhingut.

Eesti Komitee on kujunenud vahendavaks organisatsiooniks eesti pagulaste ja Rootsi ametiasutuste vahel. Eesti Komitee kaudu laekuvad riiklikud toetused eesti koolide õpetajate palkadeks, eesti noortetööks, eesti õpperingidele ja ka eesti organisatsioonidele. Eesti Komitee rahaline läbikäik möödunud aastal oli üle 3 miljoni krooni, millisest summast lõviosa tuli toetusena Rootsi riigilt ja omavalitsustelt. Rootsi riigi toetus on viimastel aastatel suurenenud kõigile sisserändajate ja vähemusrahvuste organisatsioonidele, nii ka eesti organisatsioonidele ja ajakirjandusele.

Sa oled vist tegutsenud sellel alal paguluse algpäevilt peale. Mis ootused, lootused ja ülesanded siis olid?

Mark: Eesti Komitee, mis asutati juba 1944. aasta kevadel, võttis

oma ülesandeks Eesti iseseisvuse taastamise, Eesti küsimuste selgitamise ja eestlaste huvide kaitsmise paguluses. Eesti Komitee esimeseks esimeheks valiti Rudolf Penno, kes oli iseseisvusaegse Riigikogu esimees. Sellega kandus Eesti Komiteele üle teatav rahvaesinduse kontinuiteet.

Eesti Komitee esimeseks ulatuslikuks ülesandeks kujunes põgenike ületoomine üle Läänemere, mida võimaldas saksa idarinde kokkuvõrjemine ja mille vajadust rõhutas vene kommunistliku armee taaslähenemine Eesti piiridele. Koostöös teiste abistamisorganisatsioonidega organiseeriti abi ja väljapääsu neile, kes soovisid lahkuda läheneva kommunistliku rinde eest. Üldiselt arvestatakse, et Rootsi saabus põgenikena üle 30.000 eestlase ja eesti rootslase.

Teatavasti ajad muutusid ja sellega ka Sinu ja Komitee ülesanded?

Mark: Suur põgenike vool 1944. aasta sügisel muutis Eesti Komitee ülesandeid põhjalikult. Põgenikele tuli anda üldist informatsiooni ja nad vajasisid mitmesugust nõuannet, et oma elu uues ühiskonnas sisse seada.

Eesti Komitee ülesandeks jäid sotsiaalsed ja kultuurilised probleemid. Esmajärgulisteks ülesanneteks on kujunenud eesti koolide käigushoidmine ja eesti noortetöö. Viimaste aastate jooksul on Eesti Komitee kujunenud teatud määral Rootsi eestlaste organisatsioonide liiduks, kuna Komiteega on liitunud veel 40 eesti organisatsiooni Rootsis.

Komitee algupäevil oli ju tegevus kodumaa iseseisvuse taastamiseks Komitee tähtsamaks ülesandeks. Kas olete sellest loobunud?

Mark: Varsti asutati rida teisi organisatsioone, mille tõttu organisatsioonide ülesanded differentseerusid. Poliitiliste ülesannete täitmiseks asutati Eesti Rahvusfond ja Eesti Rahvusnõukogu ja organiseeriti uuesti poliitiliste parteide välismaised koondised.

Nii et Komitee eesmärk on sama mis asutamisel, kuid poliitiline tegevus on tööjaotuse põhimõttel üle läinud teistele organisatsioonidele.

Üks puht isiklik küsimus: Mis sunnib sind seda oma tegevust jätkama?

Mark: See tegevus pakub mulle rahuldust. Juba Vanas Roomas öeldi, et õigus on ainult neile, kes õiguse eest võitlevad. Ja kuna ma olen jurist ja endine advokaat, siis on mu kohus võidelda eesti rahva õiguste eest ja olla eesti rahva advokaadiks.

Sa oleks arvatavasti Rootsi tööturul võinud leida palju huvitavama ja tasuvama töö.

Mark: Võibolla. Kuid ma ei usu, et ükski töö rootsi tööturul oleks mulle pakkunud sellist rahuldust.

Mis see Sulle tähendab, et oled eestlane?

Mark: Ma olen eestlaseks sündinud eesti vanemaist, mu pere ja lähemad sugulased on eestlased, ma olen kasvanud Eestis, olen õppinud eesti koolides ja eesti ülikoolis. See on iseenesestmõistetav, et olen eestlane. Niisama nagu päike ei ole kuu, ega laululind ei ole puu, niisama ei saa eestlane olla keegi muu kui ainult eestlane.

Kas Sul isiklikult või nendel organisatsioonidel, kuhu Sa kuulud, on mingi visioon sellest, kuidas Eesti peaks välja nägema peale iseseisvuse taastamise?

Mark: Ma usun, et kõigil eestlastel ja eesti organisatsioonidel on selles suhtes ühine ja kindel seisukoht: Eesti peab olema demokraatlik vabariik, kus rahvas vabade valimiste kaudu valib oma esindajad riiklikesse ja kogukondlikesse organitesse. Kuni vabade valimisteni peab riigi valitsemine toimuma kehtiva Põhiseaduse järgi.

Kas Eesti saab üldse kord jälle iseseisvaks?

Mark: Olen selles täiesti kindel. Kui juudid taastasid aastasadade järele oma riigi, siis taastame ka meie Eesti Vabariigi. Kuid meie rahvuslik, kultuuriline ja poliitiline võitlustahe peab olema sama kindel kui juutide usk, sama kindel kui juutide töökus, ohvrimeelsus ja sõjaline valmisolek võitluseks.

Kuidas?

Mark: Üks Rootsi valitsuse liige ütles kord Eesti Komitee delegatsioonile, et tema kui ajaloolane teab, et ükski diktatuur pole püsima jäänud ja sellepärast ta teab, et tuleb aeg, mil ka Nõukogude Liidu diktatuur variseb. Nendelt Nõukogude Liidu varemetelt löövad lõitsele uuesti rahvusriigid.

Oletame, et Eesti saab vabaks lähemas tulevikus. Oletame, et Afganistaani kriis kutsub esile niisugused välispoliitilised muudatused ja järgnevad rahutused kogu nõukogude mõjusfääris, et Balti riigid saavad vabaks. Kas Sa siis läheksid Eestisse tagasi?

Mark: Vastan sellele küsimusele nagu eesti skaut: Alati Valmis! Järgmisele Sinu küsitelule vastaksin meeleldi Tallinna Ringhäälingus.